

DE PELIKAAN

van august strindberg regie susanne kennedy

toneelgroepamsterdam

–
rolverdeling op achterzijde

van august strindberg

regie susanne kennedy

vertaling karst woudstra

bewerking susanne kennedy,
marit grimstad eggen

dramaturgie marit grimstad eggen

scenografie katrin bombe

video katrin bombe, rodrick biersteker

lichtontwerp jan harm wagner

kostuums lotte goos

geluidsonwerp richard janssen

–
assistentie regie tatiana pratley,
janneke de haan (stage)

assistentie scenografie bart van merode

assistentie kostuums zefanja clare

hoofd techniek & productie götz schwörer

productieleiding annetje van dijk

techniek arist richartz (1° inspiciënt),
emile bleeker, sanne de boer,
martijn hoogland, ruud de vos

kap & grime david verswijveren

kostuumatelier farida bouhbouh,
jacolien honders (kleedwerk),
wim van vliet (hoofd)

uitvoering scenografie kloosterboer decor bv

castingadviezen hans kemna

fotografie jan versweyveld

grafisch ontwerp brigiet van den berg,
jan versweyveld

publiciteit marleen koens

druk ssp amsterdam

met dank aan cees hansen, john hellenberg,
janneke jansen, jacques lezer,
margriet van der meiden, martje verhagen,
manon wittebol

DE PELI KKAAN

#depelikaan

marieke heebink | amsterdam | 2014

synopsis.

– Een weduwe bewoont, samen met haar zoon, dochter, schoonzoon en de dienstmeid, het huis dat haar pas overleden man heeft achtergelaten. De salon ademt nog steeds zijn aanwezigheid. De volwassen kinderen zijn ondervoed en onvolgroeid, want er is altijd te weinig eten geweest. De ziekelijke zoon – een eeuwige student – heeft het altijd koud en de dochter sluit het liefst haar ogen voor alles wat er mis is om haar heen. In een van de oude meubels wordt een brief van de vader ontdekt. De brief, die een nieuw licht op het verleden werpt, maakt het moeilijker om de jarenlang verdrongen feiten en gevoelens te onderdrukken.

auteur.

– August Strindberg (1849-1912) is één van de wegbereiders van het moderne drama. Na een naturalistische periode met stukken zoals De vader en Freule Julie schrijft hij werken waarin het occulte en het onderbewuste een belangrijke rol spelen. Met stukken als Naar Damascus en vooral Droomspel, waarin droom, leven en poëzie samensmelten, creëert hij een nieuwe vorm, waarin logische verhaallijnen en de eenheid van ruimte en tijd worden opgegeven ten voordele van een vrijere vertelling. De pelikaan is de eerste van een reeks kamerspelen die vooruitwijzen naar het absurde drama. Het stuk diende als openingsvoorstelling voor het Intieme Theater in Stockholm in november 1907. Dit theater werd door Strindberg zelf opgericht en gerund naar het model van de theaters van Max Reinhardt, Kleines Theater en Kammerspielhaus, in Berlijn.

–
susanne kennedy

Susanne Kennedy (1977) heeft al een reeks opmerkelijke producties op haar naam staan. Nadat ze in 2005 afstudeerde aan de Hogeschool voor de Kunsten in Amsterdam werd ze vaste regisseur bij het Nationale Toneel. Daar regisseerde ze stukken van onder andere Henrik Ibsen (Hedda Gabler en Kleine Eyolf), Enda Walsh (The New Electric Ballroom), Sarah Kane (Phaedra's love) en Elfriede Jelinek (Over dieren). Haar voorstellingen werden meerdere keren geselecteerd voor het Nederlands Theater Festival. Bij NTGent regisseerde ze in 2011 Fassbinders De bittere tranen van Petra von Kant en Johan Simons nodigde haar als gastregisseur uit bij de Münchner Kammerspiele. Het spraakmakende Fegefeuer in Ingolstadt dat ze in München regisseerde bombardeerde haar volgens het vakblad Theater Heute tot 'Beste jonge regisseur van het jaar'. De voorstelling werd ook geselecteerd voor het prestigieuze Theater treffen. Haar meest recente werk Hideous (wo)men, een samenwerking met theatergroep Boogaardt/VanderSchoot, is genomineerd voor de VSCD mimeprijs 2014.

In de enceneringen van Kennedy ligt de nadruk niet op verhaal- en personageontwikkeling in traditionele zin. Ze creëert een sterk zintuiglijke, theatrale wereld waarin de personages vaak worden uitvergroot, ook in grime en kostumering. In haar bewerkingen kiest Kennedy meestal een beperkt aantal zinnen uit de oorspronkelijke dialoog, die voor haar de essentie, of het destillaat, van dat personage representeert. Ze streeft naar een theatertaal waarin alle onderdelen – beeld, geluid, tekst, beweging, kostuum en grime – even belangrijk zijn in de algehele compositie. Ze creëert werelden op toneel met een eigen logica waardoor de toeschouwer op een nieuwe, vervreemdende manier geconfronteerd wordt met 'de werkelijkheid'.

**'WIJ KOMEN ER LIEVER
OPENLIJK VOOR UIT:
WAT ER NA DE VOLLEDIGE
OPHEFFING VAN DE WIL
OVERBLIJFT, IS VOOR AL
DIEGENEN DIE NOG
VOL ZIJN VAN DE WIL,
INDERDAAD NIETS!'**

Hoewel De pelikaan een kamerspel is waarin de gehele handeling zich afspeelt in een woonkamer, ontwierp Katrin Bombe een heel huis met drie verdiepingen. Gedurende het hele stuk wordt verwezen naar geluiden, bewegingen en gebeurtenissen elders in het huis dan de kamer waarin de handeling zich afspeelt. Het huis is een autonoom element, dat zijn eigen leven leidt en waar een bijna tastbare, zware en kleverige sfeer hangt. Net zoals de tekst van Strindberg zich bevindt op de grens tussen het naturalistische en het expressionistische, absurdistische drama, speelt de vormgeving hier met het grensgebied tussen een bijna-realistisch huis en een abstracte ruimte. De kamers zijn te klein, de eerste verdieping is ingericht als kinderkamer terwijl de zoon en dochter al volwassen zijn. Het huis bevindt zich in een steeds wisselende zee van beelden, waardoor de status daarvan steeds in twijfel wordt getrokken of in nieuw licht wordt gezet.

Katrin Bombe studeerde Theater & Film Ontwerp aan de Gerrit Rietveld Academie. Ze werkt al jaren samen met Susanne Kennedy en ontwierp daarnaast ook scenografieën voor onder andere regisseurs Paul Knieriem en Franz Wittenbrink en voor de opera La Traviata bij Koncert Theater Bern.

–
'Shh, ik slaapwandel, maar ik wil niet wakker gemaakt worden', zegt de dochter in De pelikaan. Zij denkt te weten dat de droom waarin ze verkeert, beter is dan de werkelijkheid. Maar wat is werkelijkheid? Een vraag die de mens altijd bezig heeft gehouden. Zo omschreef Plato de werkelijkheid waarin wij leven als een schaduw van de echte werkelijkheid, de wereld van de ideeën. Als we ons zouden kunnen losmaken en omdraaien, dan zouden we die ideeën kunnen waarnemen en ontdekken hoe armoedig en kleurloos het is om deze te ontberen. De geschiedenis zit vol voorbeelden van filosofen die de werkelijkheid – en onze waarneming daarvan – proberen te bevatten en omschrijven.

De Duitse filosoof Arthur Schopenhauer, die wel de grootste misantroop en pessimist van de 19^e eeuw wordt genoemd, was van grote invloed op Strindberg. Volgens Schopenhauer is het probleem van de mens dat deze altijd gedreven wordt door zijn wil en door een voorstelling van de wereld, of de werkelijkheid. De wil is voor Schopenhauer een last, 'een redeloze, lage, blinde, niets ontziende drift'. Onze wil houdt ons in onze eigen werkelijkheid gevangen. 'Wie niet langer wil, vindt rust', stelt hij. In tegenstelling tot bijvoorbeeld Plato, Immanuel Kant en zijn tijdgenoot Søren Kierkegaard, die zich allemaal met aanverwante theorieën bezig hielden, lijkt er bij Schopenhauer weinig hoop te zijn om uit deze toestand te geraken. Als we ons ervan bewust zouden worden dat wij door onze wil zijn gedreven, zoals dieren door hun instinct, en dat ieder gevangen zit in een eigen voorstelling van de werkelijkheid, zou er een behoefte ontstaan om daaruit te ontsnappen. Maar in wezen is dit niets anders dan een nieuw 'willen' en zit men wederom vast in hetzelfde patroon.

In De pelikaan worden we met een vervreemdende werkelijkheid geconfronteerd. De titel van het stuk verwijst naar de mythe van de moederpelikaan die haar kinderen voedt met haar eigen bloed en zo haar leven voor hen opoffert. Dit beeld van de moeder wordt snel ingeruild voor het tegenovergestelde: een vampiermoeder die het eten voor zichzelf bewaart en op die wijze haar kinderen ondervoedt en klein houdt. Dit gegeven alleen al is bijna niet te bevatten, want een moeder die niet het beste voor haar kind wil, is een monster. In De pelikaan komen veel slechte vrouwen voor. Zo lijkt de moeder bijvoorbeeld haar schoonzoon Axel af te willen pakken van haar dochter en de dienstmeid heeft de zoon wellicht al op jonge leeftijd seksueel misbruikt.

Strindberg staat bekend als vrouwenhater, maar hij koesterde een diepe liefde en enorme bewondering voor zijn vroeg overleden moeder. Hij voelde zich echter door haar in de steek gelaten, veroordeeld, en leed onder het idee dat zij niet van hem hield. Hij omschreef hun relatie als een 'incest van de ziel' en werd verteerd door jaloezie jegens zijn oudere broer, Axel, die volgens hem wel haar liefde kreeg. Waarschijnlijk verachtte Strindberg vrouwen in wezen niet meer dan mannen, maar was hij eerder, net zoals Schopenhauer, een pessimist die weinig achting en hoop koesterde voor de mensheid.

Als de personages in De pelikaan roepen dat ze wakker worden, betekent dat niets. Ze worden alleen wakker in een nieuwe droom, een nieuwe schijnwerkelijkheid, een nieuwe voorstelling.

–
Marit Grimstad Eggen

de pelikaan

–
amsterdam stadsschouwburg (020 624 23 11)
do 20 t/m za 22 mrt (try-outs),
zo 23 mrt (première), wo 26 t/m za 29 mrt,
di 1 t/m za 5 apr
den haag koninklijke schouwburg do 10 apr
breda chassé theater za 12 apr
utrecht stadsschouwburg wo 16 apr

– toneelgroep amsterdam

Toneelgroep Amsterdam (TA) hoort tot de boegbeelden van de Nederlandse kunst in binnen- en buitenland. Met als kern een breed acteursensemble van wereldfaam en een team van toonaangevende regisseurs is TA het huisgezelschap van de Stadsschouwburg Amsterdam en bespeelt het podia over de hele wereld. TA wordt geleid door Ivo van Hove, die spraakmakende internationale regisseurs als Thomas Ostermeier, Johan Simons, Krzysztof Warlikowski, Grzegorz Jarzyna, Luk Perceval en Guy Cassiers, maar ook een nieuwe generatie als Eric de Vroedt en Susanne Kennedy aan het gezelschap heeft verbonden. TA onderscheidt zich door vernieuwende en eigentijdse ensceneringen van klassiek en modern repertoire voor een breed, (inter)nationaal publiek van ruim 110.000 toeschouwers per jaar en zet repertoiretheater als een onmisbaar onderdeel van de samenleving neer. TA heeft een uitgebreid programma voor talentontwikkeling op het vlak van spel, regie en vormgeving, maar ook techniek en backoffice. Tevens is er een uitgebreid educatieprogramma met o.a. elk jaar een juniorproductie en wordt onder de noemer TA-extra een bijna dagelijkse randprogrammering verzorgd. Verder werkt TA samen met alliantiepartner Adelheid | Female Economy.

– ensemble

kitty courbois, hélène devos, roeland fernhout,
fred goessens, janni goslinga, aus greidanus jr.,
marieke heebink, gaité jansen, marwan kenzari,
hans kesting, hugo koolschijn, ramsey nasr,
chris nietvelt, celia nufaar, frieda pittoors,
alwin pulinckx, halina reijn, vanja rukavina,
gijs scholten van aschat, bart slegers,
eelco smits, karina smulders

seizoen 13 | 14

premières

lange dagreis naar de nacht
van eugene o'neill
regie ivo van hove
aug, sep, okt, dec 13

dantons dood
van georg büchner
regie johan simons
feb, mrt, apr 14

hamlet vs hamlet
van tom lanoye naar shakespeare
regie guy cassiers
productie toneelgroep amsterdam/
toneelhuis
mrt, apr, mei, jun 14

de pelikaan
van august strindberg
regie susanne kennedy
mrt, apr 14

de entertainer
van john osborne
regie eric de vroedt
mei, jun 14

the fountainhead
van ayn rand
regie ivo van hove
jun 14

bloedbruiloft
van federico garcía lorca
regie julie van den berghe
productie TA-2/frascati producties
nov, dec 13

reprises

de meeuw
van anton tsjechov
regie thomas ostermeier
aug, sep, okt 13

rouw siert electra
van eugene o'neill
regie ivo van hove
coproductie toneelschuur producties
aug, sep, dec 13

de russen!
van tom lanoye naar tsjechov
regie ivo van hove
coproductie holland festival, international
theatre festival dialog-wroclaw
okt 13

scènes uit een huwelijk
van ingmar bergman
regie ivo van hove
coproductie kaaitheater
okt, nov 13

de vrek
van molière
regie ivo van hove
nov 13

romeinse tragedies
van william shakespeare
regie ivo van hove
coproductie holland festival, de munt,
kaaitheater, muziektheater transparant,
bl!ndman
dec 13, mrt 14

na de repetitie / persona

van ingmar bergman
regie ivo van hove
coproductie théâtre de la place (liège),
théâtres de la ville de luxembourg,
maison des arts de créteil
jan 14

opening night
van john cassavetes
regie ivo van hove
productie toneelgroep amsterdam/ntgent
jan 14

la voix humaine
van jean cocteau
regie ivo van hove
okt 13, jan 14

TA-junior

hamlet jr.
naar william shakespeare
regie rosa fontein, erik willems
mrt, apr 14

TA-alliantie

hetty & george
van george groot, adelheid roosen
regie titus muizelaar
coproductie adelheid | female economy,
bellevue lunchtheater
sep, okt, nov 13

gesluierte monologen
van adelheid roosen
productie adelheid | female economy
feb, mrt, apr 14

toneelgroep amsterdam
marnixstraat 427 | 1017 pk amsterdam
(020) 795 99 00 | tga.nl | info@tga.nl
@tgamsterdam
facebook.com/toneelgroepamsterdam

SUBSIDIENTEN

AMSTERDAM PARTNER

PERFORMANCE PARTNER

DE PELIKAAN

moeder
marieke heebink

zoon
alwin pulinckx

dochter
hélène devos

schoonzoon
vanja rukavina

margret
janni goslinga

T
toneelgroepamsterdam